

Leidraad systeemdenken

Systeemdenken voor Educatie voor Duurzame Ontwikkeling

Systeemdenken is een manier van denken die helpt complexe maatschappelijke vraagstukken te ontrafelen. Je kan het beschouwen als een manier van kijken naar en denken over de wereld. Systeemdenken maakt leerlingen ervan bewust dat ze verbonden zijn met de wereld rondom hen. Het helpt hen ook om zich ervan bewust te worden feiten, personen en situaties met elkaar verweven zijn – niet alleen hier maar ook elders.

Wat betekent systeemdenken in de klas?

Systeemdenken is:

- = een manier van kijken naar en denken over de wereld
- = verbanden en relaties onderzoeken in plaats van losse elementen
- = in- en uitzoomen op kwesties
- = aandacht hebben voor verschillende gevoelens, standpunten en perspectieven
- = het onderzoeken van (on)zichtbare, (on)bedoelde of (on)verwachte oorzaken en gevolgen
- = kijken naar het hier en nu, maar ook naar elders en later
- = je oordeel uitstellen en oog hebben voor zowel de details als het totaalplaatje

Hoe laat ik leerlingen systeemdenken?

Stel open vragen en vraag door. Scherp de kritische blik aan.

Waarom denk jij dat ..? Welke andere mogelijkheden zijn er? Hoe zou dit komen? Is dit wel zo? Geldt dit ook voor ...? Waar, wanneer heb je dat (nog) ervaren, ..?

Wissel van perspectief.

Laat de kinderen gevoelens en standpunten van zichzelf en anderen verkennen. Blik terug naar het verleden en vooruit naar de toekomst, naar hier en elders (wereldwijd).

Wat denk/voel jij hierbij? Wat voelt/denkthierbij? Waarom? Wiens gevoel of standpunt kan je nog onderzoeken? Hoe was dit vroeger? Wat gebeurt hiermee elders? Vergelijk deze situatie met (elders, later).

Onderzoek verbanden tussen delen & gehelen

Laat de kinderen stilstaan bij de verschillende deelaspecten of personen ... van een onderwerp, een verhaal, een groter voorwerp en hoe deze delen zich tot elkaar verhouden.

Uit welke delen bestaat? Wie of wat hoort hier (nog) bij? Wat ontbreekt er? Welke rol speelt x in ? Waarom hoort x bij ...? Waarom kan je x wel/niet weglaten? Wat is er hetzelfde of anders? Heeft x (n)iets te maken met ...?

Zoom in en uit op kwesties

Richt het denken van de kinderen zowel op de details als op het totaalplaatje, op een gebeurtenis zowel als op de context.

Waar, wanneer speelt zich dit af? Wie heeft er nog mee te maken? Welk (groter) probleem wordt hier aangekaart? Bestaat dit bij ons of elders ook? Wat speelt er zich in de achtergrond af?

Onderzoek verbanden tussen oorzaken & gevolgen

Graaf naar zichtbare maar onthul ook dieper liggende verbanden.

Hoe komt het dat ..? Wat gebeurt er als? Was dit gevolg bedoeld, verwacht? Waarom wel/niet? Welke oorzaken en gevolgen bedenk je nog? Welk verband is er volgens jou tussen x en y?

Visualiseer het denkproces

Schets of noteer de gedachten en ideeën van de kinderen op bord, op een flap, muur etc. Zo maak je het denkproces gemeenschappelijk en stimuleer je de kinderen om hun gedachten te vergelijken en erop verder te borduren. Zo verrijk je het gedachtengoed van de klas.

(pictogram video)

Video: Systems thinking about plastic waste | 8 to 10-year old children

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Qx43Tw97Thg&t=7s>

(pictogram video)

Video: Systems thinking about migration | 10 to 12-year old children

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=olbTE9za8QA&t=66s>

*Deze leidraad vormt een bijlage bij de *Praktijkgids systeemdenken voor wereldburgerschapeducatie*.
© Djapo (**URL** <https://djapo.be/systeemdenken-praktijkgids/>)

Download de volledige *Leidraad systeemdenken* **URL** https://djapo.be/wp-content/uploads/2021/10/PRAKTIJGIDS_Leidraad-systeemdenken.pdf